

azonban napjaink ennél sokkal fejlettebb technikai színvonalú konfigurációival nem megy a lejtás.

Összességében mindez azonban nem csökkenti az alkotás érdemeit, amelyek a művet rendkívül hasznos oktatási-ismeretterjesztési segédanyaggá és az egyik legjobb hazai tudománytörténeti CD-ROM-má avatják. Az olasz Eclectica Multimedia

Publishing Ltd. által 1996-ban kiadott, Zsuffa Enikő rendezésében „magyarított”, és a Cyberstone Entertainment által 1998-ban megjelentetett kiadvány a kiadónál és a könyvkereskedelemben kapható, ára 4990 Ft.

Árkos Iván  
(BME OMIKK)

## Tíz oka annak, hogy az internet miért nem pótolja a könyvtárat

Veszélyben a hagyományos olvasás, veszélyben a könyvtár, veszélyben a kultúra. Mindez az internetizálás túlkapasai miatt az alsó- és középfokú iskolákban. A veszély elhárítására az alábbiakban 10 okát soroljuk fel annak, hogy az internet miért nem válhat a könyvtárakat pótló, őket feleslegessé tevő intézménnyé.

### 1. Nincs meg minden az interneten.

A mintegy 1 milliárdnyi weblapon meglévő információ közül ránézésre nem tudjuk megállapítani, mi van meg, és mi nincs meg a weben. A valóságban nagyon kevés lényeges anyagot lehet ingyen megkapni, pl. a folyóiratoknak mindössze 8%-a, és a könyveknek még kisebb hányada található meg. Mindkét dokumentumtípus használata drága. A fontos tudományos folyóiratok olvasásáért sokat kell fizetni.

### 2. A tő (amit keresel) a szénakazalban (a web).

Az internet hatalmas katalogizálatlan könyvtárhoz hasonlítható. Akármelyik keresőgépet vagy meta-keresőgépet használod, nem keresheted a teljes webet. A webhelyek gyakorta ígérik azt, hogy minden kereshető rajtuk keresztül, de rendszerint nem képesek a dokumentumok küldésére. Ezenkívül a keresett anyagokat nem frissítik naponta, hetente vagy havonta, a meghirdetés ellenére. Ez olyasmi, mintha egy könyvtáros azt mondaná a használónak: „Itt van 10 cikk az amerikai öslakosokról. Van még ugyan 40 másik cikkünk is, de most még nem tudjuk odaadni, ha sürgős, próbálja meg egy másik könyvtárban.” Az interneten állandóan ez történik, de ezért senki nem rója meg, szemben a könyvtárral...

### 3. Minőség-ellenőrzés nem létezik.

Szükségünk van az internetre; de minden tudományos, orvosi, történelmi stb. információ mellett temérdek hulladékot is kapunk. Sajnos, a weben nincs minőség-ellenőrzés, és nem valószínű, hogy valaha lesz. Bárki bármit feltehet a webre, és fel is tesznek sok oda nem való oldalt.

### 4. Amit nem tudsz igazán, az hiányzik.

Az információtechnika nagy vívmánya a folyóiratok digitalizálása és az elektronikus folyóiratok megjelenése. De a teljes szövegű webhelyek valójában nem teljesek, és ami nem teljes, az hiányos, így az információ is. Pl. a teljes szövegű cikkek hiányoznak a lábjegyzetek, sok esetben a nyomtatott változatban könnyen olvasható táblázatok, grafikonok, képletek is, és a folyóiratcímek a digitális csomagban rendszeresen változnak, sokszor figyelmeztetés nélkül. A könyvtár egy folyóirat szolgáltatását megkezdi mondjuk az X számmal szeptemberben, és befejezi az Y számmal májusban. A baj csak az, hogy a címek szeptembertől májusig változhatnak. A digitalizált folyóiratokhoz való hozzáférés hatalmas érték, de használatukhoz megfontolttság, tervezés, előrelátás és mérés szükséges.

### 5. Problémák a könyvekkel.

Az oktatásban egy könyvet valamennyi oktatási intézmény könyvtárában el lehet helyezni tetszőleges példányszámban. A weben nem. Az elektronikus könyveket szállító kiadók könyvtáranként csak egy példányt engedélyeznek. 1970 óta 50 ezer tudományos tankönyvet publikálnak évente. A weben az 1,5 millió címből csak néhány ezer talál-

ható. Az 1925 előtt publikált könyvekből a weben csak 20 ezer cím van meg, pedig ezekre már nem vonatkoznak a szerzői jogi megkötöttségek. A weben kölcsönzött példányt csak visszaadása után kaphatja meg más.

## 6. Az e-könyvek olvasókészülékei.

Az e-könyvek olvasására alkalmas készülékek használata gyakran fejfájást okoz, megerőlteti a szemet. Ha a dokumentum 2 oldalnál hosszabb, ki kell nyomtatni. Az olvasókészülékek ára 200 és 2000 USD között van, az olcsóbbak hamarabb megviselik a szemet.

## 7. Minden egyetemen van könyvtár, az internet ellenére.

Kaliforniában néhány éve új egyetemet nyitottak meg, könyvtár nélkül. Az utóbbi két évben tizezrével vásároltak könyveket, mert – csodák csodája – nem találták meg a hallgatók a szükséges olvasmányokat az interneten. A mérnöki tudományok egyik legfontosabb egyetemén, a California Polytechnic State Universityn felmerült a virtuális (teljesen elektronikus) könyvtár lehetősége. Ezzel szemben 42 millió USD költséggel megnyitották hagyományos könyvtárukat, természetesen erős elektronikus összetevővel. Más szavakkal: teljesen virtuális könyvtár nem létezik. Sem most, sem a mi életünkben.

## 8. A teljes digitalizálás hihetetlenül drága lenne.

Ha teljesen virtuális könyvtárban, teljesen digitalizált forrásokban gondolkoznánk, hamarosan a tönk szélére kerülne az állam. Egy ilyen könyvtárnak csak a copyrightköltségei több tízmillió USD-t tennének ki. Ha abból indulunk ki, hogy a legnagyobb szervezet, a Questia Media 125 millió USD-ért digitalizálta 50 ezer kötetes teljes könyvvállományát, akkor egy közepes egyetemi könyvtár 400 ezer kötetének digitalizálási költségei elérnék az egymilliárd USD-t! És ennyiért csak egyetlen egyetem virtuális könyvtárát lehetne berendezni. Végül mi történne az egyedi, ritka és értékes primer forrásokkal digitalizálásuk után? A szemétdombra kerülnének?

## 9. Egy kilométer széles, egy cm mély (vagy kevesebb).

Az internet mélységét tekintve olyan, mintha egy ür lenne befedve vékony felszínnel. Ugyanis a web mélysége időben hihetetlenül sekély. Nem sok minden található az interneten, ami 15 évesnél idősebb. Ha a szolgáltató egy magazin elektronikus változatát kínálja, egy új évfolyam hozzáférésekor egy régi eltűnik. A régebbi anyagokhoz való hozzáférés nagyon költséges. A diákoknak az elkövetkező években szükségük lehet azokra az ismeretekre és dokumentumokra is, amelyek régebbiek az utóbbi 10–15 évben írt oktatási anyagoknál.

## 10. Az internet mindenütt ott van, de a könyvek hordozhatók.

Egy friss felmérés szerint a válaszolók 80%-a szívesebben vásárol papírhordozós könyvet az interneten, mint olvassa azt a weben. Csaknem 1000 éve van a vérünkben a nyomtatott dokumentumok olvasása, és ez nemigen változik a következő 75 évben. Igaz, változnak már ma is az elektronikus anyagokhoz való hozzáférés szokásai, és ezek a változások persze előnyösek. Viszont az emberek nagy része jelenlegi szokásai szerint szívesebben heveredik le, vagy ül a fotelba egy jó könyvvel a kezében, mint egy lappal, legalábbis az előrelátható jövőben.

\*\*\*

A web hatalma felbecsülhetetlen, de egy szolgáltatásaiban kiépített könyvtárhoz képest szánalmasan szegényes. A könyvtárak kulturális értelmünk ikonjai, a tudás összességének totemjei. Ha elavultnak nyilvánítjuk a hagyományos könyvtárakat, kollektív nemzeti tudatunk halálos ítéletét írjuk alá, nem is említve azt, hogy kultúránk örökségét a történelem szemétkosarába kerülésre ítélnénk. Az internet csodálatos; de azt állítani, hogy idejét múlttá teszi a könyvtárakat, akkora ostobaság, mintha azt mondanák, hogy a cipők szükségtelené teszik a lábukat.

/HERRING, Mark Y.: 10 reasons why the Internet is no substitute for a library. = American Libraries, 32. köt. 4. sz. 2001. p. 76–78./

(Roboz Péter)